

Herhangi bir değişiklik yapılmadığı,
her sunumda isim hakkı korunduęu
sürece ders notu olarak
kullanılmasında sakınca yoktur.
Emeęe gösterdięiniz hassasiyet için
teşekkür ederiz.

Sağlık Bilişim Zirvesi

BİLİŞİMLE YEŞEREN SAĞLIK

ZİRVE HAKKINDA

BASINDA ZİRVE

ELEKTRONİK KLİNİK KARAR DESTEK SİSTEMİ

Dr. NURAN AYDIN

Green IT ile çevreye
duyarlı sağlıklı bilişim

Sağlık Bilişiminde
devrim

SPONSORLAR

13 - 14 Mayıs / May 2011

İÇERİK

- KARAR DESTEK SİSTEMİ NEDİR ?
- KARAR DESTEK SİSTEMİ GELİŞİMİ
- KARAR DESTEK SİSTEMİ YAPISI
- KARAR DESTEK SİSTEMİ OLUŞTURMA YOLLARI?
- KARAR DESTEK SİSTEMİ ÖRNEK PROJESİ

KARAR DESTEK SİSTEMİ

Bireylerin / grupların KARAR VERMESİNİ
kolaylaştırmak,
desteklemek,
hızlandırmak
için oluşturulmuş aktif bilgi sistemlerdir.

Barton A 2008, Androwich I, Kraft M, 2006

ELEKTRONİK KLİNİK KARAR DESTEK SİSTEMİ FONKSİYONLARI

1. **HİZMETLERİN YÖNETİM:** Kodlama ve dokümantasyon, prosedürlerin ve referansların onaylanması,
2. **KLİNİKTE HASTA BİLGİ YÖNETİMİ:** Hasta ile ilgili verilerin tutulması, saklanması ve bu bilgiler üzerinden hasta için çözüm yolları üretilmesi, araştırma yapılması, protokoller oluşturulması, order izlemi, koruyucu bakım için uyarı sistemlerinin düzenlenmesi, taburculuk ve evden izlem programları
3. **MALİYET HESABI:** istemlerin izlenme- uyarı sistemi ile gereksiz işlemlerin ve tekrarların önlenmesi
4. **KARAR DESTEK:** Klinik tanılarının ve tedavi planlarının desteklenmesi, en iyi uygulamanın belirlenmesi ve geliştirilmesi, duruma özel rehberler oluşturulması, Hasta popülasyonuna uygun kararların seçilebilmesi.

KARAR DESTEK SİSTEMLERİNİN GELİŞİMİ- 1

1972----- AAPHelp – Akut Abdominal Ağrı, Leeds Üniversitesi, USA

1974----- INTERNIST -I Karmaşık hasta problemleri ve tanıları

1976----- MYCIN Kan Enfeksiyonları

1960-----CASNET Glaucoma teşhisi ve tedavisi

1970----- PIP Böbrek hastalıkları

1980-----ABEL Ast baz/ Elektrolit Dengesizlikleri

1980-----ONCOCIN Onkoloji protokol yönetimi

1989-----QMR Laboratuvar sonuçları ve belirti bulgulara göre hastalık teşhisi

1988----- NMDS Nursing Minimum Data Set

1995----- NMMDS Nursing Management Minimum Data Set

KARAR DESTEK SİSTEMLERİNİN GELİŞİMİ- 2

CLIN- eGUIDE Hastalıkların tanımlanması, yönetimi,

tedavisi için tavsiyelerde bulunan elektronik kayıt sistemi

CLINICAL PAYWAY CONSTRUCTOR Kanıta dayalı uygulamalar ile desteklenmiş iş akış şemaları ile oluşturulmuş bakım planları

CURE Karotis arter ultrason raporlarının sonuçlarının değerlendirilmesi ile oluşturulmuş tanı amaçlı sistem

HEALTHACTION Web sitesi Primer bakımda bilgi, beceri ve uygulamaların paylaşımı için planlanmış

HDP 900 hastalık, 1500 belirtiyi içeren ICD-9 ile ilişkilendirilmiş bir tanı destek sistemi

ISABEL Hastalıkların belirti bulguları lab sonuçları ile ilişkilendirilmiş bir erken uyarı sistemi

MICROMEDEX Kanıta dayalı uygulamalar ile ilişkilendirilmiş bir erken uyarı sistemi

ORAD Hastaların diş röntgenlerinin değerlendirilmesi ile oluşturulmuş diş sağlığı problemleri sistemi

CS-HIV HIV hastalığının yönetimi için geliştirilmiş.

SNOMED Kanıta dayalı ve tüm hemşirelik tanılama sistemleri ile ilişkilendirilmiş

PCDS Hasta bakımında kullanılabilecek bakım yolları ile oluşturulmuştur.

PNDS Perioperatif hemşirelik için hazırlanmıştır.

NMDS Hemşirelik tanılarının hemşirelik bakım yolları ile ilişkilendirilmesi ile oluşturulmuştur.

NMMDS Hemşirelik yönetimi için oluşturulmuştur.

DATA SETLERİ DESTEKLEYEN SINIFLAMA SİSTEMLERİ

SNOMED

PCDS

PNDS

NMDS

NMMDS

CCS- Clinical Care Classification

ICNP- International Classification for Nursing

LOINC- Logical observation identifiers names and codes

NANDA- Nursing Diagnoses Definitions Classification

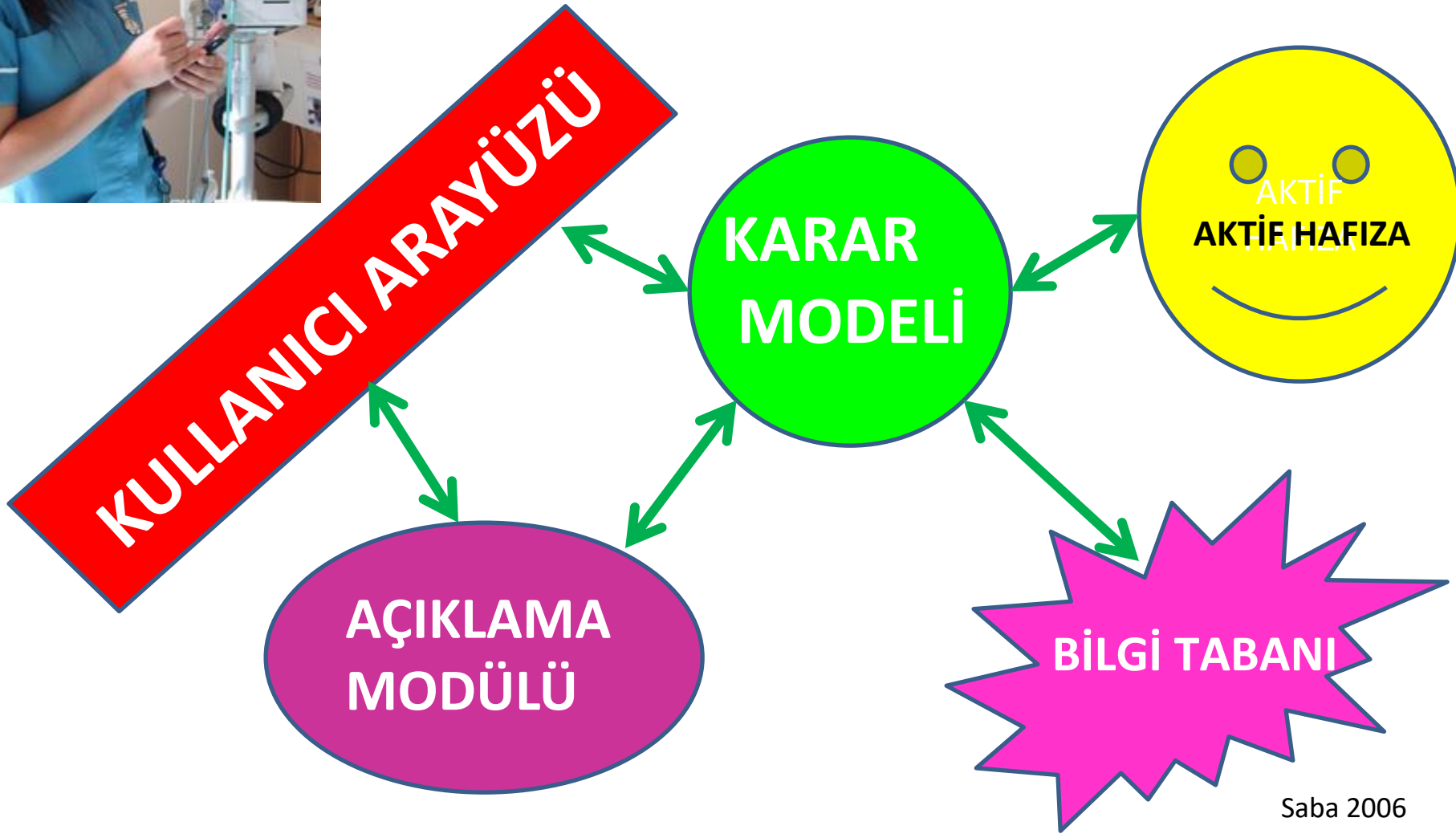
NOC- Nursing Outcomes Classification

NIC- Nursing Interventions Classification

NIDSEC – NURSING INFORMATION & DATA SET EVALUATION CENTER

KARAR DESTEK SİSTEMİ YAPISI- 1

KARAR DESTEK SİSTEMİ YAPISI- 2

KARAR MODELİ

Var olan bilgiler/ kullanıcı tarafından sisteme girilen bilgilerden oluşturulur. Bunlar karar önerileri ya da yönlendirme bilgileridir.

BİLGİ TABANI

Karar verilirken kullanılacak tüm bilgiler.

Hastane – hasta verileri, bilimsel kaynaklar, elektronik veri tabanları

AKTİF HAFIZA

Karar verme işlemlerinin olduğu yerdir. Bunun işleyiş akışına sistem kullanıcısı ve yazılımcısı karar verir.

AÇIKLAMA MODÜLÜ

Varılan kararların doğruluğu ile ilgili açıklamalar vardır.

Araştırma sonuçları, istatistiki bilgiler, önceki deneyimler vb

KARAR MODELİ OLUŞTURMA YÖNTEMLERİ

KARAR AĞAÇLARI

Akış diyagramları kullanılır.

Esneklik payı düşüktür.

Bilgi ekleme / çıkarma durumlarında yazılımda büyük değişiklikler gerektirir.

ROSE – Mitral kapak rahatsızlıkları

YAPAY SİNİR AĞLARI

Örnek vakaların oluşan geniş örneklem grupları içerir. Konu / problem ile ilgili ne kadar çok örneklem varsa o kadar çok çeşitte ve sayıda karar önerisi sunma şansı vardır.

Benzer problemlerin ortak ifadeler ile kaydedilmesi için sistem yapıcılarının eğitimi gerekir.

İSTATİKSEL YÖNTEM

Var olan sorunların istatistik olarak ilişkilendirilmesi ile çözüm önerisi üretilir. Beklenen sonuçlara ulaşma- ulaşmama olasılığına yoğunlaşır.

KURAL TABANLI YÖNTEM

Sistemde karar önerileri için önkoşullar- kurallar vardır. Sisteme girilen bilgiler doğrultusunda “ bu varsa bu olabilir/ olmalı” mantığı ile çalışır.

MYCIN 1970- kan iltihapları

ÖRNEK

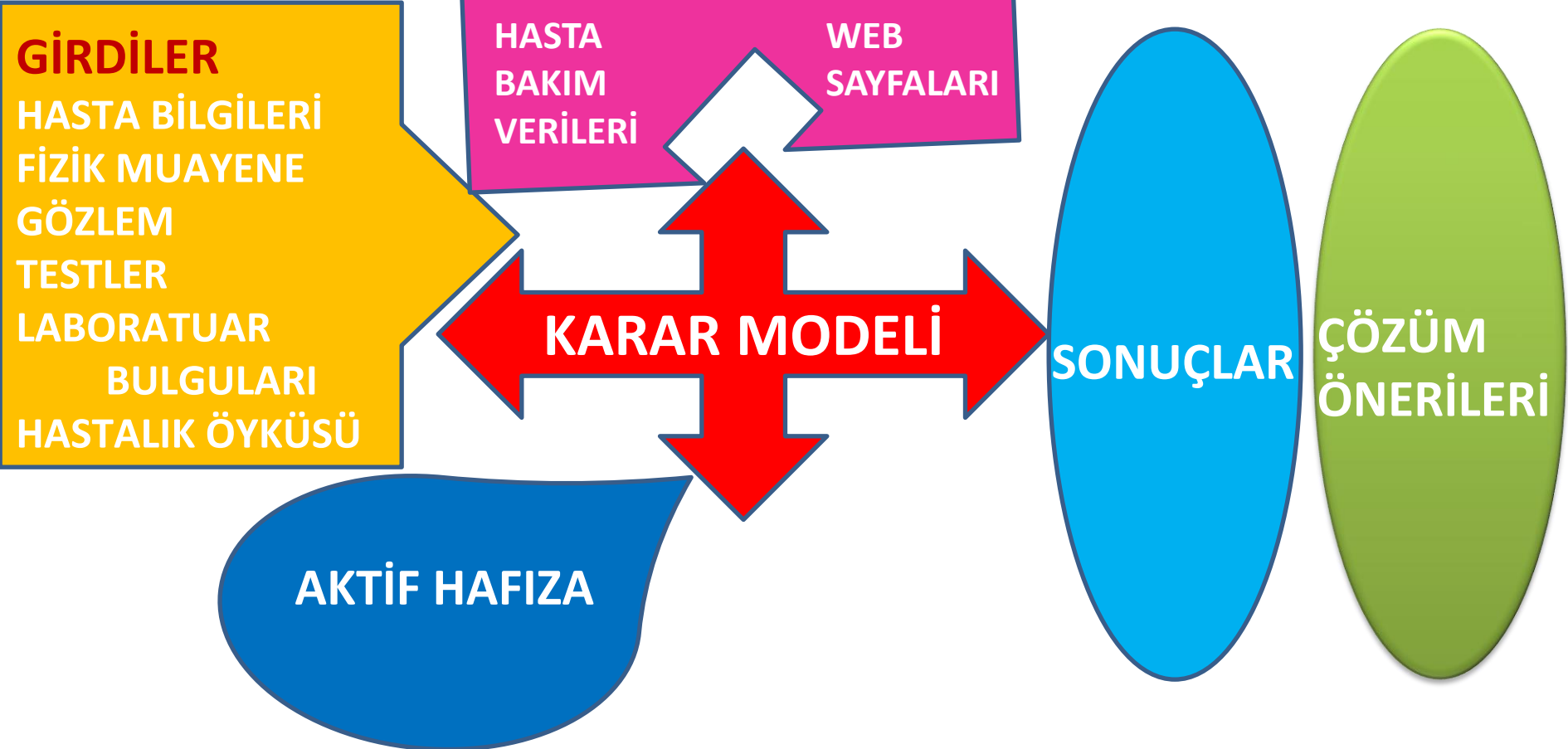
ÇOCUK YOĞUN BAKIM HASTALARI İÇİN ELEKTRONİK HASTA BAKIM KARAR DESTEK PROJESİ

PROJE AŞAMALARI

1. Proje gerekliliğinin ve kaynakların belirlenmesi
2. Proje partnerlerinin seçilmesi- İşbirliği
3. Proje uygulama alanının seçimi
4. Karar destek modeline karar verilmesi- Karar Ağacı
5. Veri tabanının oluşturulması
6. İlişkilendirilecek web sayfalarının, veri tabanlarının seçilmesi
7. Ölüm modüllerinin eklenmesi
8. Uygulama
9. Değerlendirme

KARAR AĞACI

ÖRNEK -1

ÇOCUK TANILAMA FORMU kısım2008 [Compatibility Mode] - Microsoft Excel

Home Insert Page Layout Formulas Data Review View

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35

ÇOCUK TANILAMA FORMU

Adı Soyad **Mustafa Güneş** Protokol N **123456** Tarih:

Cinsiyeti: Kız Erkek

Doğum Tarihi: Yaş: **13**

Ventilatöre bağlanma tarihi: **13.05.2011**

Ventilatörden ayrılma tarihi:

Yanında kalan bakım vericisi: .....

Tanı:

1. SAĞLIK ALGISI

Sağlık şikayeti: .....

Hastalık öyküsü

Kronik hastalık	☐	Beyin tümörü	☐	Alveoler kapiller mebranda değişme	☐
Kanser	☒	Hipotalamik tümör	☐	Ventriküler anormallikler	☐
Karaciğer hastalıkları	☐	Radyasyon	☐	Dolaşım bozukluğu	☐
Psikolojik sorunlar	☐	Renal yetmezlik	☐	Solunum merkezi depresyonu	☐
Terminal dönem	☐	Kardiyovasküler sorunlar	☐	Derin ven trombozu	☐
Metabolik hastalıklar	☐	Santral hipoventilasyon	☐	Bronkospazm	☐
Kistik fibrozis	☐	Enfeksiyon	☐	Atelektazi	☐
İnflamasyon	☐	Diğer	☐		

Ailede kronik hastalık yok var Kimde?

Hastaneye yatma deneyimi yok var açıkla **Kemoterapi**

Ventilatöre bağlanma deneyimi yok var açıkla .....

Sürekli kullandığı ilaç yok var **1. Steroidler**

2. Kemoterapi

3.

4.

5.

Özel diyet yok var açıkla

Allerji yok var ilaç flaster diğer

besin latex

Sheet1 Assesment form **Sheet2** Sheet3 Sheet4 Sheet5

Ready

ÖRNEK -1

2. BESLENME									
Boy:		Beslenme Yolu							
Kilo:		Oral	Var ☐	Yok	X	Parenteral sıvı infüzyo		X	
Percentel:		Enteral(NG/ND)		☐		Formül mama		☐	
		Parenteral (TPN)		X		Anne sütü		☐	
		Gastrostomi		X		Diğer		☐	
		Jejenostomi		☐					
Beslenme ile ilgili problem öyküsü									
	yok ☐	var	X	Yetersiz protein alımı	X	Laktaz eksikliği		☐	
Bulantı		X		Yetersiz beslenme	☐	Trakeo-özefajial reflü		☐	
Kusma		X		Yetersiz sıvı alımı	X	Obesite		☐	
Hasımsızlık		☐		Fazla sıvı alımı	☐	Kaşeksi		☐	
Prozis		☐		Sıvı kaybı	X	Malnütrisyon		☐	
Regürjitasyon		☐		Dehidratasyon	☐	Anemi		☐	
Hematemez		☐		Hipoglisemi	☐	Dumping sendromu		☐	
Kilo kaybı		X		Hiperglisemi	X	Diğer		☐	
Kilo artışı		☐		Besini reddetme	☐				
Bulimiya		☐		Anoreksiya	☐				

CİLT	var	Yer/Büyükük	AĞIZ	Var	Tırnak
C.Kuruluk		.....	Problem	☐	Problem ☐
Kızamık	☐	.....	Oral hijyende boz.	X	Siyanotik T. ☐
Pembe	☐	.....	A. Asimetri	☐	Çomaklaşma ☐
C. Gergin	☐	.....	A. Koku	X	Diğer ☐
C.Siyanoz	☐	.....	MM Kuruluk	X	Saç- saçlı deri ☐
C.Solgunluk	X	.....	Stomatit	X	Problem ☐
C. Soğukluk	☐	.....	Gingivit	☐	Cansız S. ☐
C. Sıcaklık	☐	.....	Diş eti kanaması	☐	S. Dağ.↓ ☐
C. Soyulma	☐	.....	Diş çürüğü	☐	Allopesi ☐
C. Lezyon	X	.....	Çiğneme güçlüğü	☐	Bit/sirke ☐
Ekimoz	X	.....	Mukoza renginde değış.	X	Diğer..... ☐
Peteşi	X	.....	Aft	☐	
Purpura	☐	.....	Pamukçuk	☐	

fx

	A	B
1		HEMŞİRELİK GİRİŞİMLERİ
2	X	Bir ağız bakım rutini oluşturun
3	☐	Gerekliyse oral mukoza ve dudakları nemlendirmek için yağlayıcılar uygulayın
4	X	Dişleri renk, parlaklık, döküntülerin varlığı açısından izleyin
5	☐	İlaç tedavilerine bağlı stomatit gelişme riskini tanımlayın
6	☐	Hastanın ağızını çalkalaması için teşvik edin
7	☐	Topikal analjeziklerin, oral koruyucuların ve topikal ya da sistemik analjeziklerin tedavi edici
8	☐	Hastanın ağız hijyenini yemeklerden sonra ve gerektiği sıklıkta yapmasını gösterin yardım
9	X	Glotis ve stomatitin belirti ve bulgularını izleyin
10	☐	Mukoz membranda kullanılan materyallere bağlı irritasyon oluşursa alternatif metodlar ve
11	X	Oral kuruluk, irritasyon ve dirençli rahatsızlıkla ilgili hekimle konuşun
12	☐	Düzenli aralıklarla diş fırçalama ve diş ipliği kullanmayı kolaylaştırın
13	☐	Yumuşak bir diş macunu kullanımını tavsiye edin
14	☐	Hastaya dil, diş etleri, dişleri nasıl fırçalayacağını gösterin
15	☐	Yeterli su alımı ve sağlıklı bir diyet tavsiye edin
16	☐	Gerektiği şekilde diş kontrolleri ayarlayın
17	☐	Gerektiğinde diş bakımına yardım edin
18	☐	Dişlerdeki dayanıklılık için günlük oral boşluğun çalkalanması, dil ve diş etlerinin
19	☐	Sigara içimini ve tütün çiğnenmesini cesaretlendirmeyin
20	☐	Şekersiz sakızların çiğnenmesinin salgıyı arttırdığı ve dişleri temizlediğini anlatın
21	☐	Oral Sağlığı Yeniden Yapılandırma
22	☐	Ciddi stomatit vakalarında takma dişleri çıkartın
23	☐	Dental döküntülerin uzaklaştırılması için yumuşak fırça kullanın
24	☐	Oral kavitenin temizliği ve diş etlerinin uyarılması için dispozibıl ağız çubukları kullanın
25	☐	Plak düzeyi 50.000/mm ³ geçmişse mumsuz diş ipliğini günde iki kez dişler arasına
26	☐	Hidrojen peroksit, sıcak salin, sodyum bikarbonat kullanarak ağız temizliğini teşvik edin
27	☐	Sigara ve alkol tüketimini cesaretlendirmeyin
28	X	Dudaklar, dil, mukoz membran, tonsiller alan, ve diş etlerini nem , renk, doku, döküntülerin
29	☐	Hastanın tat, yutma, ses kalitesi ve rahatlığında değişmelerin varlığını belirleyin
30	☐	Taburculuk eğitiminin bir kısmında oral hijyen rejimini güçlendirmeyi öğretin

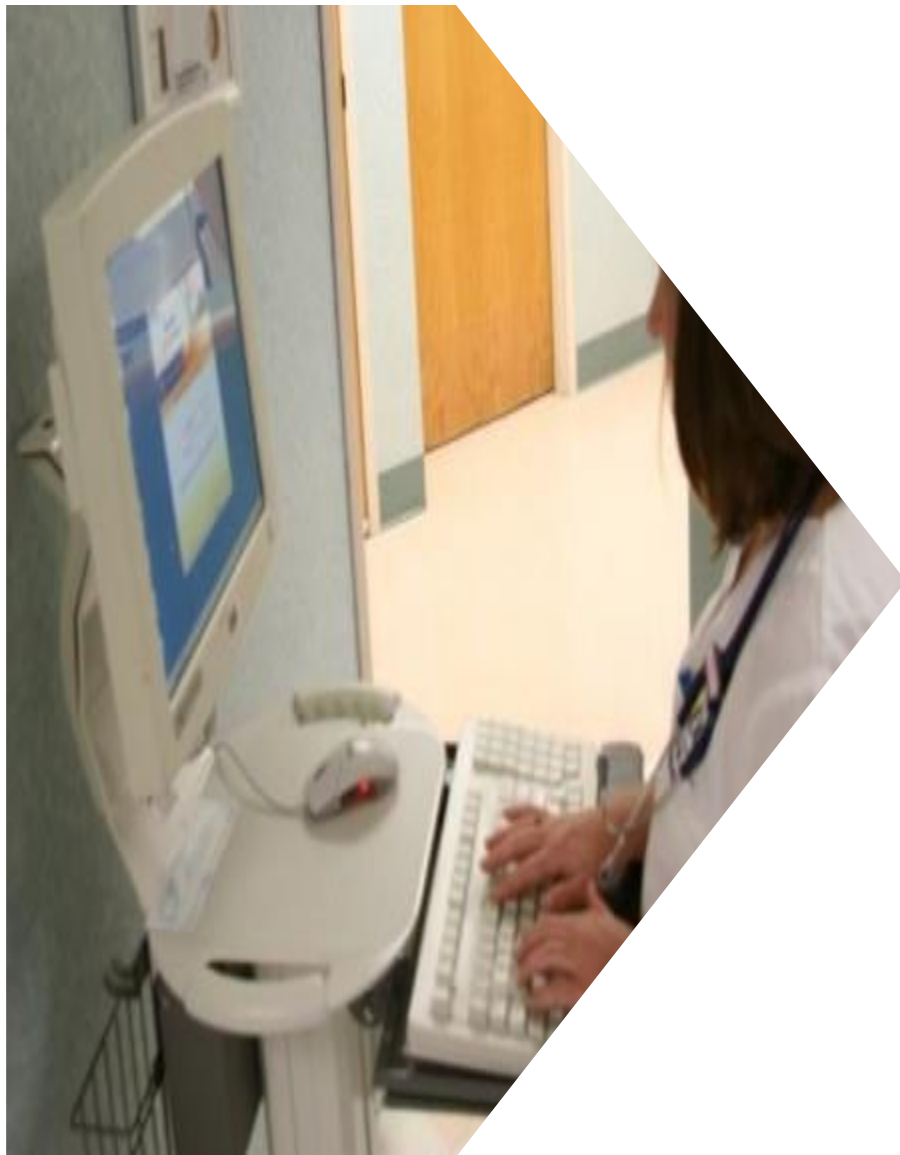

- 14 Hastaya dil, diş etleri, dişleri nasıl fırçalayacağını gösterin
- 15 Yeterli su alımı ve sağlıklı bir diyet tavsiye edin
- 16 Gerektiği şekilde diş kontrolleri ayarlayın
- 17 Gerektiğinde diş bakımına yardım edin
- 18 Dişlerdeki dayanıklılık için günlük oral boşluğun çalkalanması, dil ve diş etlerinin
- 19 Sigara içimini ve tütün çiğnenmesini cesaretlendirmeyin
- 20 Şekersiz sakızların çiğnenmesinin salgıyı arttırdığı ve dişleri temizlediğini anlatın
- 21 Oral Sağlığı Yeniden Yapılandırma
- 22 Ciddi stomatit vakalarında takma dişleri çıkartın
- 23 Dental döküntülerin uzaklaştırılması için yumuşak fırça kullanın
- 24 Oral kavitenin temizliği ve diş etlerinin uyarılması için dispozıblı ağız çubukları kullanın
- 25 Plak düzeyi 50.000/mm³ geçmişse mumsuz diş ipliğini günde iki kez dişler arasına
- 26 Hidrojen peroksit, sıcak salin, sodyum bikarbonat kullanarak ağız temizliğini teşvik edin
- 27 Sigara ve alkol tüketimini cesaretlendirmeyin
- 28 **Dudaklar, dil, mukoz membran, tonsiller alan, ve diş etlerini nem , renk, doku, döküntülerin**
- 29 Hastanın tat, yutma, ses kalitesi ve rahatlığında değişmelerin varlığını belirleyin
- 30 Taburculuk eğitiminin bir kısmında oral hijyen rejimini güçlendirmeyi öğretin
- 31 Ticari ağız solüsyonlarından uzak durmasını hastaya öğretin
- 32 Hastaya enfeksiyon belirtilerini hekime hemen bildirmesini öğretin
- 33 Topikal analjeziklerin, oral koruyucuların ve topikal ya da sistemik analjeziklerin tedavi edici
- 34 Hastanın ağız hijyenini yemeklerden sonra ve gerektiği sıklıkta yapmasını gösterin ve
- 35 **Hastanın oral mukoza kuruluşunu her şifte izleyin**
- 36 Hastanın asit olmayan, yumuşak, sulu gıdalar seçmesine yardım edin
- 37 **Eğer stomatit kontrol edilemiyorsa gecede iki kez ve her iki saatte bir ağız bakımını arttırın**
- 38 Glotis ve stomatitis belirti ve bulgularını izleyin
- 39 Glotis ve stomatitis bulguları dirençliyse ve kötüleşiyorsa hekimle görüşün
- 40 oda ısısında, küçük miktarlarda, sık aralıklarla, sıvı gıdalar almasını planlayın
- 41 Gliserinli-limonlu temizleyiciler kullanmaktan kaçının
- 42 Yemekteki sıvı miktarını arttırın
- 43 **Gerekliyse topikal anestezipler, koruyucu kremler, topikal ya da sistemik analjezikler kullanın**

HEDEFLENEN

HEDEFLENEN

**DAHA FAZLASINI BİRLİKTE GERÇEKLEŐTİRMEK
İÇİN DERNEĞİMİZE ÜYE OLUNUZ**

<http://hembilder.org/>

